

01.09.2012

Nr. 7

E-ŽURNĀLS

KAMERANSAMBLŪ SKOLOTĀJIEM

SATURS

IEVADAM	3
----------------	----------

JŪSU ATSAUKSMES UN IDEJAS	4
----------------------------------	----------

Māra Rozentāle, diriģente, Dobeles mūzikas skolas direktore (Dobele, Latvija)

Mārcis Kuplais, čellists (Bāzele, Šveice)

KOLĒĢI STĀSTA	7
----------------------	----------

Jaunas dimensijas manā pedagoģiskajā darbā

Andra Dārziņa, altiste, profesore un Stīgu katedras vadītāja Štutgartes Mūzikas augstskolā
(Štutgarte, Vācija)

RADOŠAIS PORTETS. INTERVIJA	11
------------------------------------	-----------

Saruna ar diriģentu Normundu Dreģi, Latvijas Nacionālā operas un jauniešu
kamerorķestra *Armonico* diriģentu (Rīga, Latvija)

KAMERMŪZIKA: PEDAGOĢIJA un PSIHOLOĢIJA	
---	--

<i>Vārdi kā muzikālie vārti (I daļa)</i>	19
---	-----------

Dace Aperāne, komponiste, Kvēkera Ridža skolas mūzikas skolotāja (Nujorka, ASV)

<i>Kamermuzicēšanas likumi</i>	24
---------------------------------------	-----------

Profesors Hanss Eriks Dekerts, čellists (Hamburga, Vācija/Kopenhāgena, Dānija)

MŪSU PIEREDZE	26
----------------------	-----------

Festivāla – konkursa „Muzicējam kopā ar draugiem” jubilejas sakarā

Gunta Melbārde, pianiste, Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas skolotāja
(Rīga, Latvija)

NODERĪGA INFORMĀCIJA	30
-----------------------------	-----------

Konkursi, festivāli, nošu jaunumi

Foto uz žurnāla vāka –

Augšā:

A-kategorijas trio konkursā (Viļņas B.Dvarionas mūzikas skola; Lietuva);

leskaņu koncertā Pēterbaznīcā: skolotāji A.Kulikovs, K.Kauppinens (Somija), R.Trautmans (Latvija);

A-kategorijas trio konkursā (Olaines Mūzikas un mākslas skola; Latvija)

Apakšā:

Komponiste D.Aperāne, komponists P.Vasks, skolotāja G.Melbārde

IEVADAM

Mīlie kolēģi!

Vispirms – jo sirsnīga pateicība visiem autoriem, kas palīdzēja veidot mūsu žurnāla 7.numuru! Saņemiet to kā sveicienu jaunajā – 2012./2013.mācību gadā! Turpinām gaidīt jūsu vēstules ar atsauksmēm, pārdomām un ieteikumiem. Mūsu e-pasts joprojām: weplay@inbox.lv

Šoreiz žurnāls veltīts divu Latvijas muzikālajā dzīvē nozīmīgu pasākumu jubilejām. Abi ir saistīti ar mūsu nākotni, ar mūsu cerībām. Tie ir – X Starptautiskais bērnu un jauniešu kameransambļu festivāls – konkurss *Muzicējam kopā ar draugiem* (Rīgā, 31.maijā-2.jūnijā) un X Starptautiskie latviešu jauno mūziķu meistarkursi *Jaunas dimensijas mūzikā* (Siguldā, 14.-23.jūlijā). Šī numura autori tādā vai citādā veidā šos svētkus ir ar mīlestību veidojuši un ar sajūsmu tajos piedalījušies. Bez tam – pēdējo desmit gadu laikā gan bērnu kameransambļi, gan Ogres un Siguldas meistarkursu dalībnieki un pasniedzēji bieži viesojušies viens pie otra dažādos pasākumos. Mēs sadarbojamies, dalāmies viens ar otru un savstarpēji bagātināmies.

Runājot par jaunajām dimensijām, prātā nāk iedvesmojošā doma, ko skolotāju tālākizglītības kursu vadītājs, psihologs Kaspars Bikše mums iesaka atkārtot sev katru dienu: „Mūsu mērķis – būt nevis labākajam, bet būt laimīgākajam!” (www.korporacija.lv). Ir beidzot pienācis laiks atklāt un izjust šo laimes dimensiju arī mūzikas pedagogijā, skolotāju un skolēnu dzīvē!

Kopā ar draugiem mums izdosies!

JŪSU ATSAUKSMES UN IDEJAS

Māra Rozentāle, diriģente,

Dobeles mūzikas skolas direktore; Dobeles jauktā kora *Viesturzeme* diriģente un mākslinieciskā vadītāja. Absolvējusi kordiriģēšanas fakultāti Latvijas Valsts konservatorijā (1964) un ieguvusi profesionālo maģistra grādu mūzikā (Jāz. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija, 2009).

Papildinājusi meistarību semināros Vācijā, Igaunijā, Somijā. Vadījusi koru dalību festivālos un koncertos Ungārijā, Slovākijā, Vācijā.

M.Rozentāle ir izcila sava novada kultūras druvas kopēja, veidojot daudzus projektus Dobeles mūzikas dzīves bagātināšanai. Dobeles mūzikas skolā izveidojusi kamerzāli – muzeju. Ar nenogurstošu entuziasmu atbalstījusi arī V, VI un VII Starptautisko festivālu – konkursu *Muzicējam kopā ar draugiem*, uzņemot to savās mājās – Dobeles mūzikas skolā 2007., 2008. un 2009.gadā.

Jau desmito gadu dzīvo, skan un attīstās Starptautiskais bērnu un jauniešu kameransambļu festivāls – konkurss *Muzicējam kopā ar draugiem*. Laikā, kad mūs visur nomāc un pārsvaru cenšas gūt vieglā izklaides industrija, šim jauno mūziķu un skolotāju sirds darbam ir sevišķa nozīme. Tas būtu visiem spēkiem atbalstāms un kopjams, lai jaunajā paaudzē ieaudzinātu patiesās vērtības gan mūzikas, gan cilvēcisko attiecību jomā.

Šo 10 gadu laikā festivāls norisinājies dažādās vietās. Bērni un jaunieši ir muzicējuši gan Jumpravā, gan Mārupē, Kuldīgā un Baldonē, gan pie mums – Dobelē, bet kopš 2010.gada tam ir savas mājas Rīgā, Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolā. Lielajā, brīnišķīgi restaurētajā namā Kronvalda bulvārī 8 paveras plašas iespējas jauniešiem un viesiem iepazīt mūsu tautas kultūru un mākslu.

Festivāla desmitgadu jubilejas svētki jaunajiem mūziķiem un mums, klausītājiem, tiešām bija brīnišķīgs, saviļņojošs un gaidīts notikums! Tajā piedalījās bērnu un jauniešu kameransambļi no Lietuvas, Igaunijas, Somijas, Polijas, kā arī no 8 Latvijas mūzikas skolām. Dalība tajā veicina un pilnveido spēles prasmi un ne tikai. Lai sagatavotu programmu ir jāiegulda liels un pacietīgs darbs. Un kāds prieks par veiksmīgi atskaņotu priekšnesumu, kas dod gandarījumu ne tikai pašam mūziķim, bet arī klausītājiem, vecākiem, draugiem, pedagogiem!

Par veiksmīgu festivāla – konkursa norisi rūpējās tā dibinātāji un organizatori: Atbalsta fonds *Muzicējam kopā ar draugiem* un Jāzepa Mediņa Rīgas 1.mūzikas skola. Apbrīnas vērta ir festivāla dibinātājas, pianistes Guntas Melbārdes enerģija un lielā mūzikas mīlestība, organizējot šo pasākumu, un sadarbībā ar Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas profesori Guntu Sproģi kopjot jaunatnes kamermuzicēšanas tradīciju.

Klausoties laureātu noslēguma koncertu, saviļņoja kategorijas *Cerība* mazo mūziķu priekšnesumi. Īpaši jutu līdzti skolotājas Vijas Embovicās audzēkņu – mūsu mazo dobelnieku atraktīvajai muzicēšanai, pārliecinoši gūstot I vietu. Aizrautīgi muzicēja Pārdaugavas mūzikas un mākslas skolas A kategorijas duets (skolotājas Inga Grīnvalde un Signe Docīte) un Olaines Mūzikas un mākslas skolas trīs skolotāju (Ailīta Vidauska, Anita Roze, Olga Zujeviča) sagatavotais klavieru trio. Brīvi un atraisīti muzicēja flautistu kvartets no Ventspils, kuru vada skolotāja Aina Lodziņa. Taču visspilgtāko iespaidu radīja C kategorijas duets no Kauņas Joza Naujaļa Mūzikas ģimnāzijas. Artūra Šukys (klarnete) un Mantas Šernius (klaviers) neviltotajā muzicēšanas priekā fascinēja arī abu virtuozā kopīgā saspēle, no satraukuma brīvais priekšnesums. Prieks bija klausīties klarnetes brīnišķīgo toni un spēli. Abu jauniešu sniegtā

bija saklausāms patiess talants, kuram uzplaukt palīdzējusi skolotājas Daivas Stulgytes pedagoģiskā meistarība.

Starptautiskā žūrija (kuru, kā visus šos 10 gadus, vadīja JVLMA profesore Gunta Sproģe) piešķīra arī speciālas balvas gan artistiskākajam ansamblim, gan par labāko romantiskās mūzikas, mūsdienu mūzikas atskaņojumu, impresionisma un latviešu komponistu obligātā skaņdarba atskaņojumu.

Gribētu atgādināt Festivāla – konkursa Goda patroneses, Saeimas deputātes Ingūnas Rībenas teikto: „*Mīlestība un mūzika ir skaistākais, ko dzīvē sastopam. Lai jums nepietrūkst abas!*”

Mārcis Kuplais, čellists,

Dzimis 1983.g.Rīgā. Pirmie skolotāji (Latvijā) – L.Sudraba un A.Štrauss. No 2002.-2010.g studējis Bāzeles Mūzikas akadēmijā (Šveicē) pie prof. Ivana Monigeti. Viņa skolotāji kamermūzikā - G.Wyss, A.Oetiker, F.Renggli, B.Engeli. 2006.g. ieguvis skolotāja diplomu ar vērtējumu *teicami*, 2008.g.ar vērtējumu *izcili* ieguvis maģistra grādu kā koncertmūziķis, 2010.g. ar vērtējumu *izcili* ieguvis prestižo *Master Solista* diplomu. Kopš 2011.gada ir čella spēles skolotājs mūzikas skolā Biningenē-Botmingenē (Bāzelē). M.Kuplais daudz koncertējis kā solists un kamermūziķis dažādos sastāvos – Latvijā, Šveicē, Vācijā, Itālijā, Francijā, Īrijā, Portugālē, Spānijā, Kiprā, Brazīlijā, Nikaragvā, ASV, Dienvidkorejā un Japānā. Duetā ar pianisti A.Matsumuru, guvis godalgotas vietas kamermūzikas konkursos Šveicē, Itālijā, Vācijā. Papildinājis meistarklasēs pie profesoriem *B.Greenhouse*, *A.Bylsma*, *D.Geringas*, *T.Svane*, *Y.Feigelson*, *M.Villeruša* un citiem.

Starptautiskajos latviešu jauno mūziķu meistarkursos esmu piedalījies jau vairākkārt: četras reizes Ogrē un šogad piekto reizi – Siguldā. Kā vienmēr, meistarkursu mākslinieciskā vadītāja komponiste Dace Aperāne un visa organizatoru komanda bija veikuši milzīgu darbu, lai nometne izdotos veiksmīga, un lai tā dalībniekiem ilgi paliktu atmiņā.

Dažādi kursi, meistarklases pie izciliem pedagogiem, lekcijas, deju nodarbības mijās viena pēc otras. Bieži vien vienlaicīgi notika divi, trīs un vairāk kursi, tad nu bija jāizšķiras, ko apmeklēt, ko nē. Man, protams, bija prieks būt iekšā šajā radošajā vidē. Centos dalīties visā ko protu, dodot no sevis ārā visu – teorētiskās zināšanas, muzikālo pieredzi, iedvesmojot jauniešus, pašam muzicējot uz skatuves koncertos.

Centos dalīties ar savu pieredzi individuālajās čella nodarbībās. Pastāstīju, kā novērst uztraukumu, kā pareizi mācīties un dažus svarīgus mūzikas likumus. Centos spēlēt pēc iespējas vairāk kamermūziku gan ar pedagogiem, gan audzēkņiem, lai ar savu enerģiju, aizrautību un

muzicēšanas prieku uz skatuves iedvesmotu jaunos mūziķus koncertēšanas laikā atbrīvoties, neslēpt emocijas, just līdzīgu aizrautību un prieku spēlēt kopā ar veciem un jauniem draugiem.

Manuprāt, notis ir kā burti, motīvi kā vārdi, kas kopā veido teikumu. Teikumi veido stāstu – skaņdarbu. Stāstu var stāstīt viens cilvēks, piemēram, Č. Dikenss. Bet var stāstīt vienlaicīgi arī divi, trīs, četri utt. cilvēki. Viņiem tehniski skaidri jāzina, jāizanalizē, kurš kurā brīdī ir galvenais stāstītājs, kur sākas un beidzas frāzes, teikumi; kur teikumā ir svarīgākie punkti, kas jāieziņē, jāparāda un kur stāstā ir kulminācijas. Viņiem jājūt vienam otru. Ja dzīvē $1+1=2$, $1+1+1=3$ vai $1+1+1+1=4$, tad muzicējot kameransamblī $1+1=1$, $1+1+1=1$ un $1+1+1+1=1$. Klausītāji bauda vai kritizē duetu, trio vai kvartetu, nevis katru mūziķi atsevišķi, piem., pirmo vijoli, čellu vai altu.

Tad vēl klāt nāk emocionālā joma. Katram burtam, vārdam, teikumam un galu galā stāstam ir sava jēga, savas emocijas. Visinteresantākais stāsts bez emocionāla stāstītāja ir garlaicīgs. Emocijas piemīt ikvienam, taču to dziļumu un jūtīguma pakāpi izkopj ne katrs.

*Pēc koncerta kopā ar izcilo indiešu
deju skolotāju un horeogrāfi
Viju Vētru*

Pēc manām domām, dzīve un grāmatu lasīšana palīdz veidot emocijas. Ir jāvēlina piedzīvot dzīvē visu – prieku, laimi, jautrību, draudzību un mīlestību, tāpat arī pretēji – skumjas, ilgas, nelaimi, vientulību un traģēdijas. Jo vairāk dažādu piedzīvojumu ir dzīvē, jo cilvēks kļūst emociju ziņā bagātāks. Jo vairāk viņš tās piedzīvo realitātē un grāmatās, jo emocionāli jūtīgāks viņš kļūst. Mūziķim ir jābūt kā aktierim, stāstītājam, un, atkarībā no teksta – vienu brīdi jājūt sāpes un naidis, nākamajā jāsmaida un jālīksmo.

Bija prieks Siguldā dzirdēt daudzus garus koncertus, kuros jauniešu kameransambļu augstā tehniskā kvalitāte un emocionālā spēle neļāva klausītājiem garlaikoties.

Priecājos par nākamo iespēju dzirdēt jaunos kameramūziķus, un ar savu pieredzi un emocijām padalīties ar latviešu kameransambļu skolotājiem janvāra sākumā ikgadējās Ziemas meistarklasēs, kas notiks Rīgā, Jāz. Mediņa Rīgas 1.mūzikas skolā.

Andra Dārziņa, altiste,

Štutgartes Mūzikas augstskolas profesore. Dzimusi Austrālijā, studijas uzsākusi Adelaidē, turpinājusi Berlīnes Mākslu augstskolā.

1983. gadā ieguvusi pirmo vietu Dienvidaustrālijas Radio nacionālajā konkursā. Ieguvusi godalgotas vietas starptautiskos konkursos Ženēvā un Lielbritānijā. No 1993. līdz 2004. gadam Hamburgas filharmonijas orķestra altu grupas koncertmeistare. Bijusi Hamburgas Mūzikas augstskolas profesore, no 2003. līdz 2004.g. vadīja Tabeas Cimermanes alta klasi H. Eislera Mūzikas universitātē Berlīnē. Kopš 2004. gada ir profesore un Stīgu katedras vadītāja Štutgartes Mūzikas augstskolā. Uzstājas kā soliste, kamermūziķe un orķestra mūziķe; vairākkārt koncertējusi Latvijā. Sniegusi meistarklases Austrālijā, Itālijā, Vācijā, Polijā, Spānijā un Latvijā; piedalījies žūrijas darbā daudzos konkursos.

Jaunas dimensijas manā pedagoģiskajā darbā

Uzstāšanās pedagoģisko lekciju ciklā X Starptautisko latviešu jauno mūziķu meistarkursos „Jaunas dimensijas mūzikā” Siguldā, 2012.gada 14.-23.jūlijā

Sākumā gribētu pateikt, ka šī nebūs lekcija tradicionālajā izpratnē, bet gan stāstījums kolēģiem. Nākot uz šo tikšanos ar jums, es pārdomāju dažas lietas un padalīšos savā pieredzē. Kas īsti ir tas jaunais, citādākais manā darbā ar alta spēles studentiem šodien; kas ir mainījies vai palicis pa vecam pa šiem 17 gadiem, kopš es strādāju arī pedagoģisko darbu?...

Štutgartes Mūzikas augstskolā, kur esmu Stīgu katedras vadītāja, mācās altisti no visas pasaules, vecumā no 19 līdz 29 gadiem (izņēmuma kārtā mēs uzņemam arī 17 gadus vecus jauniešus). Jauns ir tas, ka es jau pašā studiju sākumā viņiem uzdošu jautājumu: „Kas ir tavs dzīves mērķis mūzikas dzīvē, darba tirgū?” Šodien ir iespējams pašam daļēji noteikt savu „darbības loku” – tas varētu būt gan orķestris, gan kamermūzika, gan pasniedzēja darbs. Reizēm tas viss iet kopā un paralēli, vienai jomai papildinot otru. Studentam jāapzinās, ko viņš vēlas un ko reāli varēs sasniegt. Daži no viņiem mēdz teikt: „Es negribu spēlēt orķestrī; labprātāk spēlētu tikai kamermūziku.” Ir nepieciešams jau no sākuma runāt par darba iespējām. Daudziem studentiem nav īsti reāla priekšstata par to. Tad man nākas izskaidrot, kas ir un kas nav iespējams. Mūsu studenti piedalās konkursos, lai iegūtu vietu labos orķestros; viņi brauc arī uz dažādiem starptautiskiem konkursiem. Visi manas klases altisti muzicē dažādos kameransambļos.

Kas attiecas uz metodēm ikdienas darbā – ir jautājums, vai studentam, spēlējot stundā, būtu jāspēlē tieši tā kā viņa skolotājs, atdarinot viņa manieri? Tagad, kad ar tehnoloģiju

palīdzību ir iespējams ierakstīt (video vai audio) gan kādu atsevišķu skaņdarbu vai pat visu mācību stundu, dažkārt studenti (sevišķi centīgie no Āzijas zemēm) burtiski kopē katru skolotāja niansi, katru štrihu vai ķermeņa kustību utt. Es ne vienmēr to atbalstītu.

Agrāk skolotājs arī deva studentam notīs ierakstītus savus štrihus, savu aplikatūru, un studentam pašam nebija jāpiepūlas ar radošu domāšanu un meklēšanu. Daži skolotāji tā dara joprojām, jo pirmajā mirklī šķiet, ka tā „iet ātrāk uz priekšu”. Bet, pēc manām domām, tas ir ļoti maldīgs uzskats. Es pati tā nedaru (varbūt dažreiz...), un rosinu saviem studentiem meklēt, atrast un pierakstīt pašiem savu skaņdarba „redakciju”, t.i., izpildījuma tehnisko pusi. Tad mums par to izraisās interesantas un aizraujošas diskusijas. Šis pats princips būtu jāievēro (un tas ir citādāk nekā agrākos laikos), runājot par gammām un etīdēm: neko „nedrillēt” bez domāšanas, mehāniski. Vingrinoties gammu spēlē, vajag un var pieiet radoši: izdomāt pašam savu sistēmu, mainot ritmisko zīmējumu, dinamiku, štrihus, lociņa sadali u.tml.

Bet to pašu es gribētu attiecināt uz skolotāja lomu studenta ikdienā vispār. Mums jāpieradina viņi, ka būs jāiztiek bez „aukles”, ka pašam jādomā un jāklausa, pašam jāvērtē un jāorganizē savas lietas. Es, piemēram, nezvanu savam studentam, ja zinu, ka viņš ir aizņemts ar koncertēšanu utt. Arī savas ieskaites un darbi citos mācību priekšmetos ir jākārtoti viņiem pašiem. Uzskatu, ka tad viņi dzīvei ir vairāk sagatavoti, nekā tad, ja mēs ar viņiem pārāk „auklējamies”.

Kas ir tā jaunā lieta, kas ļoti palīdz studentam pašam sevi kontrolēt, pašam sevi mācīt? Tās ir jaunās tehnoloģijas – ieskaņošana, video. Dažkārt mēs paši neredzam un nesaklausām kādas neprecizitātes savā spēlē (aplama lociņa sadale, lociņa vilkšanas ātrums, slikta stāja utt.). Tikai skolotāja aizrādījumi vien neko nedos, ja students pats neredzēs un neanalizēs – kā būtu labāk, kas nebija labi. Ja students pats sevi „redz no malas” (izprotot gan stiprās puses, gan kļūmes), tas dažreiz izraisa pilnīgu „revolūciju” viņa apziņā; rodas milzīga motivācija kaut ko mainīt.

Cits jaunums, kas nebija manos studiju gados – internets. Studenti tur var atrast gan jaunu skaņdarbu notis, kuras var lejupielādēt par brīvu, vai arī nopirkt, piemēram, nošu izdevumus labās redakcijās (tai skaitā *Urtext*), gan arī dažādu metožu aprakstus un informāciju par komponistiem un interpretiem. Viņi var iepazīties ar ierakstiem kaut vai *YouTube*, jo aiziet uz kāda ievērojama izpildītājmākslinieka koncertu ne vienmēr ir iespējams. Bez tam daudzu

slaveni mūziķi jau vairs nav šai saulē, bet viņu izpildījumu ir vērts noklausīties, salīdzināt, izvērtēt utt. Arī skolotājiem pašiem ir jāorientējas šajā informācijā, lai spētu ieteikt studentiem labāko, vērtīgāko, lai palīdzētu viņiem, tā sacīt, „atsijāt graudus no pelavām”. Zināmā mērā var teikt, ka tas palīdz audzēkņiem pašiem izvēlēties, veidot savu repertuāru, un agrāk tas tā nebija.

Līdzīgi – skolotājam ir vēl kāds jauns izaicinājums. Visu laiku rodas jauni skaņdarbi, rakstīti mūsdienīgās tehnikās un stilos. Dažkārt konkursos iekļautie obligātie skaņdarbi ir ļoti *moderni* un grūti. Lai palīdzētu studentam labi sagatavoties, skolotājam pašam tie jāiestudē, jāiemācās, pašam jāapgūst jaunās tehnikas un mūsdienīgā mūzikas valoda, lai tā nebūtu „svešvaloda”. Ir nemitīgi jāseko līdzi attīstībai šai jomā un visam jaunajam. Šai sakarībā – ko īsti var definēt ar vārdu „moderns”? Agrāk teica – XX gadsimta mūzika. Tagad šis dalījums ir jau daudz sīkāks: ir prasība vai nu spēlēt skaņdarbu, kas komponēts pēc 1950.gada, vai pēc 1970.gada, vai pēc 2000.gada (XXI gadsimta mūziku). Mainās arī prasības eksāmenos šai ziņā.

Koncertā Mežotnes pilī
(A.Dārziņa, L.Skrīde)

...un pēc koncerta
(P.Vasks, D.Aperāne, L.Skrīde, A.Dārziņa)

Progresīvākie skolotāji šodien labprāt iesaka saviem audzēkņiem apmeklēt meistarklases pie citiem profesoriem, kā arī vasaras akadēmijas un nometnes, kā, piemēram, mūsu meistarkursi Siguldā. Agrāk ne visi skolotāji to atbalstīja (greizsirdība, nedrošība?). Šie kursi tiek organizēti ne tikai mūzikas specialitāšu jomās (vijoļspēlē, klavierspēlē vai kameransablī u.tml.). Studenti var piedalīties arī tādosursos, kur ir iespēja iegūt kaut minimālu priekšstatu un priekšzināšanas t.s. mūzikas menedžmentā (kā organizēt koncertus, pieteikties uz vakantajām vietām kādā labā orķestrī vai mācību iestādē utt.).

Ir vēl kāda jauna dimensija mācību procesā. Katram jaunajam mūziķim (un skolotājam arī, protams), kas kaut reizi piedalījies kādā noklausīšanās vai nu konkursā, vai pretendējot uz vietu labā orķestrī, vai arī iestājek sāmenā augstskolā, būtu jāzina, ka pilnīgu iespaidu uz komisiju vai žūriju par savu spēli, spējam, muzikālo un tehnisko līmeni jūs radīsiet jau pirmajās 10 savas uzstāšanās minūtēs, parasti pat vēl īsākā laikā. Nu tad tam ir jāgatavojas īpaši. Ir tā sauktā *Probespiel Training* metode, un būtu labi to apgūt. Tur atkal var palīdzēt savas spēles videoieraksts. Bez tam jūs atstājat iespaidu ne tikai ar savu spēli. Varu pastāstīt kādu anekdotisku atgadījumu no manas pieredzes. Man reiz nācās sastapt jaunu dziedātāju, kas devās uz iestājek sāmenu mūzikas augstskolā. Viņa bija uzvilksusi greznu vakarkleitu, rokās gari cimdi, līdz elkonim. Nu īsta operas prīma!.. Tas neder. Nevis vispār neder, bet tieši šim pasākumam bija pilnīgi nepiemēroti! Pierunāju viņu vismaz tos cimdus novilkt...

Es varu teikt, ka manā laikā īpaša uzmanība netika pievērsta organiskām, dabiskām mūziķa ķermeņa kustībām, to ievērošanai saistībā ar spēlējamu mūziku. Lai gan daudzas šīs tehnikas nav arī nemaz tik jaunas, tomēr tagad ar tām nodarbojas ar lielu interesi. Tiek uzaicināti šai jomā pazīstami pasniedzēji, kas sniedz meistarklases (joga, *Feldenkrais*, *Tai Chi*, *Dispokinesis*, *Alexander Technique* utml.). Bez tam dažās mūzikas augstskolās ir atsevišķs mācībaspēks, kas nodarbojas ar *Musiker Medizin*. Tā, protams, ir privilēģija; ne visur tas ir iespējams (pie mums, Štutgartē, tāds ir). Bet mūsdienās šī lieta netiek noklusēta, slēpta vai apspiesta. Ir taču zināms, ka ļoti daudzi mūziķi cieš gan fiziski, gan mentāli; ir dažādas tīri mūziķu profesijām raksturīgas kaites. Un tās vajag apzināt, definēt un cīnīties pret tām. Tagad par to runā atklāti un mēģina šīs problēmas risināt. Vācijā, Freiburgā ir īpašs institūts *Zentrum für Musikermedizin*, kur nodarbojas tieši ar to.

Gribu atzīmēt kā īpaši svarīgu vienu mūsdienīgu dimensiju, kas saistās ar pašu muzicēšanu (gan stundās, gan koncertos): skolotājs muzicē kameransamblī ar saviem studentiem (kvartetā, kvintetā vai duetā diviem altiem utml.). Šis dzīvais process iespaido dažkārt daudz spēcīgāk nekā teorija un aizrādījumi. Kamermūzika, kā zinām, ir inteliģentu cilvēku saruna mūzikas valodā. Students iegūst arī zināmu pašapziņu, jo te viņš ir līdzvērtīgs partneris, kurš klausās, redz un iemācās arī *vadīt* saspēli.

Nobeigumam – kāda sen zināma patiesība:

Labākais skolotājs ir tas, kura students ir iemācījies bez viņa iztikt.

RADOŠAIS PORTETS. INTERVIJA

Normunds Dreģis,

Latvijas Nacionālās operas diriģents, Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas kamerorķestra *Armonico* mākslinieciskais vadītājs un Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas simfoniskā orķestra diriģents.

Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā ieguvis profesionālo maģistra grādu mūzikā, mākslas bakalaura grādu simfoniskā orķestra diriģēšanā pie prof. Viestura Gaiļa un bakalaura akadēmisko grādu kordiriģēšanā pie prof. Imanta Kokara.

Profesionāli pilnveidojies Ķelnes Mūzikas augstskolā pie prof. Folkera Vangenheima (*Volker Wangenheim*), Sibēliusa akadēmijā Helsinkos pie prof. Eri Klasa (*Eri Klaas*) un meistarkursos Štutgartē pie prof. Helmūta Rillinga (*Helmuth Rilling*).

Sadarbojies ar Latvijas Nacionālo simfonisko orķestri, Liepājas simfonisko orķestri, Jauno Reinas kamerorķestri (*Neues Rheinisches Kammerorchester*), Dienvidvestfālenes Filharmonijas orķestri (*Südwestfälische Philharmonie Orchester*) un senās mūzikas ansambli *Ludus*. Koncertējis Igaunijā, Lietuvā, Polijā, Vācijā, Austrijā, Francijā, Itālijā un Anglijā. Diriģenta repertuārā ir vairāk nekā 20 operas, baleti un operetes, kā arī latviešu, krievu un Rietumeiropas komponistu simfoniskā mūzika.

Diriģents apbalvots ar Rīgas domes Kultūras departamenta Goda rakstu (2007), Latvijas Republikas Kultūras ministrijas un Valsts Kultūrizglītības centra Atzinības rakstu (2004).

Rīgas Latviešu biedrības domnieks un Latvijas Teātra darbinieku savienības biedrs

Saruna ar diriģentu Normundu Dreģi

Gunta Melbārde: *Vai kļūt par orķestra diriģentu bija Tavs bērnības sapnis?*

Normunds Dreģis: Man atmiņā palicis kāds brīdis no bērnības, kad kopā ar mammu klausījāties pūtēju orķestra koncertu Vērmānes dārzā. Toreiz man bija 5 gadi, un lielāko daļu no koncerta es nostāvēju pie skatuves un aizrautīgi imitēju diriģenta darbību pie orķestra. Pēc pēdējā skaņdarba atgriežoties skatītāju sēdvietās, kāda solīda vecuma dāma smaidīdama teica: „... šis zēns dienās kļūs par diriģentu!”.

Ja nopietni, cik atceros sevi, man vienmēr ļoti patika klausīties visdažādāko mūziku un pašam mēģināt kaut ko darīt šajā jomā. Esmu nedaudz mācījies čellu, spēlējis klavieres, dziedājis Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas zēnu korī un uzstājis arī kā solists. Esmu studējis kordiriģēšanu pie Imanta Kokara, kura personība mani ļoti iedvesmoja un aizrāva, kā arī esmu pats dibinājis un vadījis vairākus korus Latvijā.

Radoša pagrieziena brīdis notika 1980-to gadu beigās, kad, diriģējot Jāz. Vītola balādi jauktajam korim un simfoniskajam orķestrim *Beverīnas dziedonis* II Starptautiskā diriģentu konkursa finālā Latvijas Universitātes Aulā, es sajutu milzīgu vēlmi un aicinājumu kļūt tieši par orķestra diriģentu. Mani fascinēja orķestra brīnišķīgā kopskaņa un tembrālās krāsas, kas kopā ar kora skanējumu veidoja īpašu, man neaizmirstamu muzikālu pārdzīvojumu. Toreiz nolēmu, ka pie pirmās izdevības es noteikti turpināšu padziļināti studēt simfoniskā orķestra diriģēšanu.

GM: *Kādas rakstura īpašības būtu nepieciešamas, lai kļūtu tieši par kamerorķestra diriģentu? Vai būtu ieteicams pārvaldīt arī kādu no orķestra instrumentiem?*

ND: Protams, ka ir ļoti vērtīgi, ja diriģents pārvalda kādu no orķestra instrumentiem un vajadzības gadījumā prot nospēlēt priekšā orķestra mūziķim, kurš vēl pienācīgi nepārvalda savu instrumentu, taču tas nebūt nav galvenais un svarīgākais orķestra diriģenta uzdevums. Orķestra diriģentam ir svarīgi zināt un izprast katra simfoniskā orķestra instrumenta specifiku un tā iespējas, labi orientēties instrumentācijā, skaņdarba formā un mūzikas saturā. Ļoti svarīga īpašība diriģentam ir laba muzikālā dzirde, jo darbā ar orķestri liela vērība jāpievērš intonācijai un skaņas artikulācijai. Būtiska ir diriģenta temporitma izjūta un manuālā tehnika, no kuras lielā mērā ir atkarīga orķestra kopspēle. Iestudējot jaunu skaņdarbu, liela uzmanība jāvelta frāzējumam, mūzikas stilam un saturam. Orķestra diriģentam ir nepieciešamas arī labas zināšanas muzikoloģijā, pedagogijā un psiholoģijā. Tā, protams, nav recepte lai kļūtu par izcilu orķestra diriģentu, taču viss iepriekš minētais palīdz veidot orķestra diriģenta personību. Ja jums ir talants, muzikalitāte, atbilstoša izglītība un milzīgas darba spējas, kā arī veiksmē, - jums ir izredzes kļūt par labu orķestra diriģentu.

Studiju laikā Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā, mans pirmais skolotājs orķestra diriģēšanā profesors Viesturs Gailis man teica:

„...profesionālam simfoniskā orķestra diriģentam ir vienlīdz labi jāorientējas un jāprot nodirigēt gan simfonija, instrumentāls koncerts, oratorija, gan opera, balets, operete vai mūzikls”.

Protams, katrs diriģents vēlāk izdara savu izvēli un darbojas sev vistuvākajā, visinteresantākajā žanrā, taču studējot šo grūto, bet tik ļoti aizraujošo un iedvesmojošo profesiju, jāizglīto sevi pēc iespējas plašākā zināšanu amplitūdā. Līdzīgi, manuprāt, ir ar diriģenta rakstura īpašībām un piemērotību vienam vai otram orķestra sastāvam. Profesionālim ir jāprot strādāt gan ar simfonisko orķestri, gan kamerorķestri un pūtēju orķestri.

Savas orķestra diriģenta radošās dzīves 20 gadu darbības laikā esmu sadarbojies gan ar simfoniskiem un kamerorķestriem, gan dažādu muzikālo teātru orķestriem, tostarp 16 gadus strādāju Latvijas Nacionālajā operā. Varu teikt, ka man nav viena konkrēta orķestra sastāva vai mūzikas žanra, kurā es justos vislabāk, taču droši zinu, ka esmu izvēlēties īsto, *pareizo* profesiju, ar kuras palīdzību varu pilnvērtīgi izteikt sevi mūzikā. Uzstājoties ar orķestri, kā arī diriģējot operas vai baleta izrādi, mans mērķis un virsuzdevums ir aicināt klausītājus doties brīnišķīgā mūzikas skaņu un tēlu pasaulē, kurā ikkatrs var rast sev tuvas, saprotamas asociācijas un bagātināt savu emocionālo pasauli.

GM: *Ar ko, tavuprāt, ir citādāks darbs, vadot lielu orķestri un nelielu kamerorķestri, kāds ir, piemēram, Tavs lolojums – Jāzepa Mediņa Rīgas 1.mūzikas skolas kamerorķestris „Armonico”?*

ND: Strādājot ar dažādiem profesionāliem orķestriem, kā arī jauniešu simfoniskajiem un kamerorķestriem Latvijā un ārzemēs, esmu sapratis, ka atšķiras tikai mērogi, statuss un ambīcijas, taču pats galvenais un vienojošais starp orķestri un diriģentu ir savstarpēja sapratne, cieņa, uzticēšanās un mūzikas mīlestība.

Man ir liels prieks un gandarījums, ka cītīgi strādājot 8 gadu garumā, man ir izdevies izveidot ne tikai izcilu mūzikas skolas mācību kamerorķestri, bet arī labu, mākslinieciski

kvalitatīvu koncertējošu vienību. Par to liecina gan mūsu panākumi un koncertdzīve Latvijā, gan atzinība starptautiskajā mērogā. Kamerorķestra *Armonico* jauno mūziķu sastāvs, kā jau tas raksturīgs skolu orķestriem, ir mainīgs, taču radošais gars, pozitīvas savstarpējās attiecības un muzicētprieks ir tās vērtības, kuras saglabājas gadu no gada. Droši varu teikt, ka *Armonico* ir viens no maniem lolojumiem un mīļajiem bērniem.

GM: *Vadot jauniešu kamerorķestri, Tu droši vien izjūti arī savu Skolotāja misiju. Pastāsti, lūdzu, par to tuvāk!*

ND: Darbojoties ar jauniešu orķestriem jau vairāk nekā deviņus gadus, esmu nācis pie atziņas, ka strādājot ar skolu jaunatni orķestra diriģents pilda arī skolotāja misiju un sniedz savu ieguldījumu bērnu-jauniešu izglītībā. Ļoti svarīgi ir veidot radošu un pozitīvu gaisotni mēģinājumu procesā. Jaunieši nāk no dažādām ģimenēm ar atšķirīgu mentalitāti, uzvedības kultūru un izpratni par kolektīvo muzicēšanu. Cenšos visus uz klausīt, izprast, aicināt uz dialogu un runāt par svarīgiem jautājumiem, kas saistās ar mūsu kopējo darbu un veicamajiem uzdevumiem. Uzskatu, ka diriģentam ir jābūt iejūtīgam un saprotošam, taču vienmēr esmu arī uzsvēris, ka bez disciplīnas mēģinājumu procesā nav iespējami labi rezultāti un panākumi. Tā arī cenšos strādāt, – ar labvēlīgu stingrību.

Orķestra mēģinājumu laiks ir stingri limitēts un man ir jāizdara ieplānotais darbs, taču būtiski ir arī pārrunāt ar jauniešiem dažādus jautājumus, kas attiecas gan uz kamerorķestra darbību un radošajām iecerēm, gan vispārcilvēciskām lietām. Allaž mēģinu to sabalansēt, jo uzskatu, ka es izglītoju ne tikai nākamos profesionālos mūziķus vai mūzikas mīļotājus, bet arī mūsu latviešu sabiedrībai noderīgus, kulturālus un inteligentus cilvēkus.

GM: *Koncerti, izrādes, festivāli, konkursi... Kuri no tiem palikuši atmiņā visspilgtāk?*

ND: Manā radošajā dzīvē bijuši patiešām daudz muzikāli krāsaini, spilgti un atmiņā paliekoši notikumi. Samērā grūti ir nofokusēties uz dažiem - visspilgtākajiem, taču gribu minēt tos, kuri man kā diriģentam saistās ar vārdu *PIRMAIS*.

Mans pirmais patstāvīgi sagatavotais un diriģētais simfoniskās mūzikas koncerts ar Liepājas simfonisko orķestri (1992). Programmā izvēlējos iekļaut sev tuvu, romantisma laika mūziku, - F. Lista simfonisko poēmu *Prelīdes*, P. Čaikovska *Variācijas par rokoko*

tēmu, kur čella solo spēlēja mans skolas biedrs Ēriks Kiršfelds. Savukārt otrajā daļā, vienu no visskaistākajām vācu romantiskās mūzikas pērlēm – Fr. Šūberta Simfoniju *h-moll* (*Nepabeigtā*). Ar brīnišķīgu sajūtu atceros sirsnīgo un labvēlīgo Liepājas simfoniskā orķestra mūziķu attieksmi, pozitīvo mēģinājumu atmosfēru un spilgtām emocijām bagāto koncertu.

Ar īpašu sajūtu atceros gan savu pirmo iestudēto dziesmuspēli – J. Beneša *Zaļā pļavā* (1993) Rīgas Muzikālajā teātrī, gan pirmo nodirīģēto klasisko opereti – F. Lehāra *Smaidu zeme* (1993) RMT.

Spilgtas un neaizmirstamas atmiņas man saistās ar manu pirmo iestudēto operu – E. Humperdinka *Ansītis un Grietiņa* (1994). Latvijas Nacionālā opera toreiz tika restaurēta un operas trupai nācās daļēji pielāgot savus iestudējumus citām skatuvēm un uzstāties dažādos Latvijas teātros. Mani kā viesdiriģentu uzaicināja atjaunot operas *Ansītis un Grietiņa* iestudējumu, kā arī tika dots uzdevums – pārskatīt operas instrumentāciju un pēc iespējas samazināt orķestra sastāvu, lai izrādi varētu parādīt arī teātros, kuros nav orķestra bedres. Pie tam, šīs operas mērķauditorija ir bērni un mazāks orķestra sastāvs labāk ļautu mazajiem klausītājiem visu sadzirdēt un saprast. Kā zināms, Humperdinkam labs draugs un autoritāte bija Rihards Vāgners, kura mūzika stipri ietekmēja viņa rakstības stilu un mūzikas valodu. Spilgts pierādījums tam ir šī pasaku opera, kurā komponists izmantojis ļoti lielu un pilnskanīgu orķestra sastāvu. Tā nu es ķēros klāt pie instrumentācijas rediģēšanas un, respektējot autora mūzikas dramaturģiju, blakus pilnai stīgu instrumentu grupai, atstāju tikai divkāršo koka pūšaminstrumentu sastāvu, četrus mežragus, divas trompetes un vienu trombonu. Nākot uz pirmo orķestra mēģinājumu es biju ļoti uztraucies, taču man par lielu prieku, orķestris skanēja labi un Humperdinka mūzika nebija cietusi. Kopā ar režisoru Uģi Brikmāni mums veiksmīgi izdevās atjaunot šo brīnumjauko bērnu operu un parādīt vairākas izrādes Jaunajā Rīgas teātrī.

Mana pirmā sadarbība ar Latvijas Nacionālās operas baleta trupu notika Joh. Štrausa baletā *Pie zilās Donavas* (1997) LNO. Tā bija estētiski skaista, vizuāli spilgta izrāde, kuras horeogrāfiju veidojusi leģendārā Helēna Tangijeva-Birzniece. Baletu diriģēšanā ir sava specifika, jo bieži vien mūzikas temporitms ir jāsabalansē ar horeogrāfa iecerī un baletdejojāja tehnisko meistarību. Lai arī dziļākajā būtībā esmu pārliecināts, ka galvenā ir mūzika un kustība izriet no tās, taču, kā man savā laikā skaidroja izcilā baletmeistare Janīna Pankrate, - labam diriģentam ir jājūt baleta kustība un jāpalīdz dejojājam.

Īpaši spilgtā atmiņā palikusi mana pirmizrāde ar P. Čaikovska operu *Jevgeņijs Oņegins* (1999) Latvijas Nacionālajā operā. Toreiz strādāju pie šī inscenējuma kā diriģenta asistents Gintaram Rinkēvičam. Tas bija bezgala interesants darba process un lieliska sadarbība ar izciliem LNO solistiem - Samsonu Izjumovu, Zigrīdu Krīgeri, Nikolaju Goršeņinu, Sergeju Martinovu, Liliju Greidāni, kā arī toreizējiem debutantiem – Andžellu (Ķirsi) Gobu un, tagad vienu no pasaules operteātros pieprasītākajiem tenoriem, - Aleksandru Antoņenko.

Sagadījās tā, ka pēc otrās pirmizrādes G. Rinkevičam bija kāda neplānota uzstāšanās ārzemēs un operas direkcija piedāvāja man nodirīģēt trešo izrādi. Es biju daudz strādājis izrādes sagatavošanas procesā un labi apguvis partitūru, taču man nebija neviena caurlaides mēģinājuma, kas ir ļoti būtiski diriģentam, kuram jāsaņem izrādes kopējais pulss, jāvirza mūzikas dramaturģija un jānodirīģē izrāde bez apstājas. Paļaujoties uz savu iekšējo impulsu,

pēc neilgām pārdomām es piekritu, jo ļoti vēlējos izdzīvot šo dvēseliski aizrautīgo, dramatiskām krāsām bagāto A. Puškina un P. Čaikovska lirisko stāstu mūzikā. Ar solistiem un kori es biju labi sastrādājies, orķestra mūziķi bija atsaucīgi un spēlēja lieliski. Viss noritēja veiksmīgi un mana neplānotā pirmizrāde izdevās godam.

Neaizmirstams notikums man saistās ar V.A. Mocarta operu *Burvju flauta* (2001), kur līdzās man, pirmizrāde bija arī manam dēlam Oskaram, kurš toreiz dziedāja vienu no *Trim zēniem*. Tas bija brīnišķīgi skaists brīdis un divkārsš prieks.

Vēl gribu pieminēt V.A. Mocarta operu *Dons Žuans*, ar kuru man saistās divi ievērības cienīgi notikumi, proti, mana pirmā viesizrāde kopā ar LNO trupu Igaunijā, opermūzikas festivālā Sāremā (2002), kā arī izrāde 2003. gada martā LNO, kur Elvīras lomā debitēja, tagad pasaules operteātros pieprasītā dziedātāja, izcilas balss īpašniece Maija Kovaļevska.

Ir vēl manā biogrāfijā koncerti, festivāli, operas un baleta izrādes, kas ir nozīmīgi notikumi manā radošajā dzīvē, taču šo uzskaitījumu šoreiz gribu noslēgt ar pirmo *Labdarības koncertu* (2009) Rīgas Latviešu biedrībā, kuru organizēju sadarbojoties ar Strazdumuižas internātvidusskolu un Latvijas Bērnu fondu.

Jau vairāku gadu garumā šie labdarības koncerti ir kļuvuši par tradīciju RLB un allaž pulcē jaunus dalībniekus, kā arī klausītājus un atbalstītājus. Labdarības koncertu mērķis un virsuzdevums ir rast iespēju bērniem ar īpašām vajadzībām pilnvērtīgi integrēties mūsu kultūrvīdē, atklāt savas muzikālās dotības un uzstāties kopā ar saviem vienaudžiem gan dažādos ansambļos, gan kā solisti muzicēt kopā ar orķestri.

Visi koncertu ienākumi tiek ziedoti jaunu mūzikas instrumentu iegādei, kā arī dažādām bērnu-jauniešu ar īpašām vajadzībām izglītībai nepieciešamām lietām. Šajos labdarības koncertos es vienmēr uzrunāju un aicinu piedalīties arī profesionālus, Latvijā pazīstamus un izcilus māksliniekus. Savu ieguldījumu ir devuši solisti: Sonora Vaice, Kristīne Gailīte, Antra Bigača, Miks Vilsons, Inita Āboliņa, Oskars Petrauskis, kā arī vokālā grupa *Putni*, kuru vada mana sieva Antra Dreģe.

Manuprāt, šī kopā muzicēšana ar filantropisku mērķi, allaž sniedz īpaši emocionālu gandarījumu gan tiem, kuriem mēs palīdzam, gan tiem, kuri palīdz.

GM: *Kopš 2012. gada kamerorķestris Armonico ir Eiropas Orķestru Federācijas (EOFed) biedrs. Kādas jaunas iespējas jauniešu nākotnei, viņu attīstībai (gan muzikālajā, gan sociālajā aspektā) Tu saskati no dalības šajā Starptautiskajā organizācijā?*

ND: Esmu patiesi priecīgs un gandarīts, ka kamerorķestris *Armonico* ir uzņemts par biedru Eiropas Orķestru Federācijā. Piedaloties EOFed ģenerālajā asamblejā šī gada aprīlī Tallinā, federācijas prezidents *Daniel A.Kellerhal* stāstīja par plāniem un iecerēm, kuras dos arī mūsu kamerorķestrim kā federācijas biedram iespējas pilnvērtīgi integrēties Eiropas orķestru kustībā.

Festivāls, kurus ik pa trim gadiem organizē EOFed ir patiešām liela mēroga pasākums, kurā piedalās gan jauniešu, gan amatieru simfoniskie orķestri un kamerorķestri no visas Eiropas. EOFed pastāv kopš 1988. gada, tā galvenais mērķis un uzdevums ir popularizēt un atbalstīt jauniešu, kā arī amatieru simfonisko orķestru un kamerorķestru radošo darbību. Orķestru kustība Eiropā ir ļoti attīstīta un tradīcijām bagāta, to var salīdzināt ar mūsu

Dziesmu svētku tradīciju. Šī starptautiskā festivāla laikā orķestra mūziķiem ir iespēja satikties ar kolēģiem no citām valstīm, uzstāties zinošai publikai, kā arī paplašināt savas zināšanas un redzesloku meistarklasēs pie mūzikā erudītiem, profesionāliem diriģentiem.

Šogad festivālā piedalījās vairāk nekā 700 dalībnieku, tajā skaitā 26 orķestri no 13 Eiropas valstīm. Festivāla patrons maestro *Neeme Järvi* uzstājās kopā ar Igaunijas Nacionālo jauniešu simfonisko orķestri (*Estonian National Youth Symphony Orchestra*) atklāšanas koncertā. Četrus dienu laikā vairākās koncertzālēs un baznīcās vienlaicīgi notika orķestru koncerti, kā arī visiem festivāla dalībniekiem bija iespēja piedalīties dažādās orķestru meistarklasēs, kuras vadīja EOFed uzaicināti diriģenti no visas Eiropas (*Toomas Siitan, Risto Joost, Konstantin Kukushev, Normunds Dreģis, Martin Studer-Müller, Christoph Brunner, Ari Poutiainen, Gerhart Drijvers, Marco Schadler*).

Kamerorķestris *Armonico* festivālā uzstājās ar solo programmu Sv. Jāņa baznīcā (*Jaani kirik*) un piedalījās gan klasiskās un romantiskās mūzikas, gan folk mūzikas meistarklasēs.

Esmu pārliecināts, ka mūsu jauniešu radoši aktīvā dalība šajā starptautiskajā pasākumā, kā arī savstarpēji noderīgā komunikācija ar citu valstu un skolu mūziķiem, visnotaļ paplašināja viņu redzesloku, deva būtisku ieguldījumu viņu muzikālajā izaugsmē un personības attīstībā.

GM: *Jau piekto reizi Tu vadi Starptautisko latviešu jauno mūziķu meistarkursu orķestri (agrāk Ogrē, tagad – Siguldā). Es apbrīnoju Tavas spējas īsā laikā (7-8 dienās) sagatavot tik pilnvērtīgu un interesantu programmu! Kā tas izdodas?*

ND: Paldies par komplimentu! Šajos meistarkursos parasti piesakās talantīgi jaunie mūziķi, kuri grib, prot un var strādāt ar lielu atdevi, intensīvi un aizrautīgi. Mūsu meistarkursu orķestra mēģinājumu laiks ir ierobežots, tādēļ diriģentam jāstrādā konstruktīvi un profesionāli. Parasti ir 5-6 orķestra mēģinājumi, kuru laikā mums ar jauniešiem no dažādām valstīm un skolām ir jāiestudē pilnīgi jauni skaņdarbi. Savlaicīgi sameklējot repertuāru, sagatavojot nošu materiālu un rūpīgi izplānojot mēģinājumu procesu, ir iespējams arī īsā laikā paveikt daudz.

Orķestris ir viena no starptautisko latviešu jauno mūziķu meistarkursu pamatvienībām, kurā apvienojas un kopā muzicē gan latviešu jaunie mūziķi, gan studenti no citām valstīm. Tradicionāli meistarkursu orķestrī piedalās studenti no Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmijas, Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas, Jāzepa Mediņa Rīgas Mūzikas vidusskolas, kā arī audzēkņi no citām Latvijas mūzikas vidusskolām.

Kā jau minēju, katru reizi mēs iestudējam jaunus, dažādu laikmetu un mūzikas stilu skaņdarbus, kurus izvēlos saistībā ar meistarkursu kopējo tēmu, taču viens no maniem izvirzītajiem mērķiem un pamatzdevumiem šajos meistarkursos ir tieši latviešu komponistu mūzikas atskaņošana un popularizēšana. Šogad mēs ar orķestri iestudējam, manuprāt, emocionāli spilgtus, muzikālām krāsām un niansēm bagātus Daces Aperānes, Ilzes Arnes, Pētera Plakida un Andra Vecumnieka opusus. Solo ar orķestri spēlēja mūsu latviešu izcilie izpildītājmākslinieki – Antra un Normunds Vīksnes, Artis Sīmanis un Dzintars Beitāns.

Vadot meistarkursu orķestri jau piekto reizi, esmu pārliecinājies, ka šo meistarkursu pamatvērtības ir muzicētprieks, profesionālisms, radoši labvēlīga gaisotne un sirsnīgas savstarpējās attiecības.

Vēl gribu piebilst, ka tas, ko dara komponiste un Starptautisko latviešu jauno mūziķu meistarkursu mākslinieciskā vadītāja Dace Aperāne, ir patiešām liels un nozīmīgs ieguldījums mūsu jaunajā mūziķu paaudzē. Meistarkursi, kuru idejas autors ir viņas tēvs Mārtiņš Štauvers, aizsākās kā mūzikas nometne latviešu trimdas jaunajiem mūziķiem Orfordā, Kvebekas provincē Kanādā (1985). Sākot ar 1992. gadu meistarkursi notiek Latvijā un šogad mēs atzīmējam 10. meistarkursu jubileju Siguldā.

GM: *Pārskatot Tavā vadībā iestudēto koncertu programmas, var pamanīt, ka nozīmīgu vietu repertuārā vienmēr ieņem tieši latviešu mūzika. Gan tā, kas komponēta agrākos gados, gan pavisam jauna. Arī tā ir Tava misija: sadarbojoties ar mūsdienu latviešu komponistiem un jaunajiem talantīgajiem izpildītājmāksliniekiem, ar mūzikas palīdzību nest Latvijas vārdu pasaulē.*

ND: Kurš gan cits, ja ne mēs – latvieši paši, rūpēsies par mūsu nacionālajām vērtībām, tostarp latviešu mūzikas atskaņošanu un popularizēšanu.

Pēdējos gadus, samērā daudz strādājot tieši ar jauniešu orķestriem un domājot par repertuāra izvēli, es lielu vērību pievēršu gan latviešu mūzikas klasikai, gan uzrunāju komponistus rakstīt dažādiem jauniešu orķestru sastāviem.

Radoši veiksmīga sadarbība ir izveidojusies ar vairākiem latviešu komponistiem. Ilona Breģe, Ilze Arne, Dace Aperāne, Indra Riše, Dzintra Kurme-Gedroica, Georgs Pelēcis, Jānis Zandbergs, Andris Vecumnieks, Andris Balodis un Ingmars Zemzaris ir komponējuši skaņdarbus tieši manam jauniešu kamerorķestrim *Armonico*.

Strādājot un koncertējot ar Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolas simfonisko orķestri, esmu atskaņojis vairākus latviešu mūsdienu komponistu opusus. Esam pirmatskaņojuši Dzintras Kurmes-Gedroicas skaņdarbu *Balāde* simfoniskajam orķestrim (2009), Jāņa Zandberga opusu *Rituale Focoso* (2010), atskaņojuši Georga Pelēča *13. Londonas simfoniju* un skaņdarbu *Svētku tuvumā* (2010), kā arī Valta Pūces kolorīto opusu *Perpetuum Mobile* (2010).

Vadot starptautiskus meistarkursus Latvijā un ārzemēs, kā arī uzstājoties ar dažādiem meistarkursu orķestriem, bieži vien repertuārā iekļauju Jāzepa Vītola, Jēkaba Mediņa, Emīla Dārziņa, Pētera Plakida, Imanta Zemzara, Imanta Ramiņa u.c. latviešu komponistu mūziku.

Runājot par jaunajiem izpildītājmāksliniekiem, gribu teikt, ka mums Latvijā ir patiešām daudz ļoti talantīgu jauno mūziķu. Sadarbojoties ar mūzikas skolu specialitāšu skolotājiem, es vienmēr cenšos dot iespēju īpaši apdāvinātajiem audzēkņiem uzstāties kā solistiem kopā ar orķestri. Tas katram jaunajam mūziķim, protams, ir liels izaicinājums, pārbaudījums un atbildība. Jāatzīst, ka ne visi, kuri sāk kā *brīnumbērni* saglabā šo statusu arī vidusskolā un augstskolā, taču zinu un pazīstu daudzus jaunos talantus, kurus, ja vien viņi nekļūš iedomīgi, bet saglabās līdzšinējās darba spējas un turpinās sevi izglītot, - gaida lieliska mūziķa karjera.

Gribu minēt tikai dažus, ar kuriem esmu sadarbojies kā solistiem un kuri, manuprāt, ir apliecinājuši sevi kā personības un mērķtiecīgi virzās tālāk savā profesionālajā attīstībā. Mani vislabākie novēlējumi vijolniekiem Paulai Šūmanei, Konstantīnam Paturskim un Madarai Liepiņai, čellistēm Dacei Zālītei, Agatei Ozoliņai un Mārai Botmanei, flautistei Maijai Zandbergai, sitaminstrumentālistiem – Guntaram Freibergam un Edgaram Vaivodam, vokālistiem Guntai Cēsei, Tīnai Gelnerei un Agrim Hartmanim.

GM: *Droši vien Tavā diriģenta mapē jau krājas jaunas ieceres, jaunas partitūras...*

ND: Jā, arī ar to diriģenta darbs ir iezīmīgs, interesants un daudzveidīgs, ka allaž nākas ģenerēt jaunas idejas, uzrunāt komponistus radošai sadarbībai un meklēt jaunu repertuāru.

Skaidri zinu to, ka nākamajā sezonā mēs ar kamerorķestri *Armonico* iestudēsim arī Georga Pelēča, Ilzes Arnes un Andra Baloža jaundarbus.

Sadarbībā ar Strazdumuižas internātvidusskolu un Latvijas Bērnu fondu, šī gada pirmajā Adventa svētdienā es organizēšu jau tradicionālo labdarības koncertu *Adventa Gaismā* Rīgas Latviešu biedrībā.

2013. gadā iecerēta sadarbība ar Turku konservatorijas kamerorķestri (Somija) un Čičesteras Universitātes kamerorķestri (Anglija).

Ir vēl daudz skaistu ideju un radošu plānu, taču ņemot vērā to, ka kultūrā un mākslā mūsdienās daudz kas ir atkarīgs no veiksmīgas sakritības, dažādu institūciju labvēlīgas attieksmes un finanšu resursiem, domāju, ka ir pāragri stāstīt par iecerēm un sadarbības projektiem, kuri vēl atrodas izstrādes procesā.

Noslēgumā es gribu novēlēt visiem kamermūzikas skolotājiem un e-žurnāla lasītājiem - radošām idejām, pozitīvām emocijām un panākumiem bagātu jauno 2012./2013. mācību gadu un lai mūzikas mīlestība, kreatīva dzirksts un labvēlīga savstarpējā attieksme piepilda jūsu ikdienu! Lai veicas!

GM: *Paldies par sarunu!*

Dace Aperāne, komponiste, mūzikas skolotāja, muzikālo pasākumu organizētāja. Dzimusi 1953.g. Vinipegā, Kanādā. Absolvējusi MakGila Universitāti Monreālā, iegūstot bakalaura grādu ar izcilību kompozīcijā. Papildinājusies Fonteblo Mūzikas skolā Parīzē, kur viņas skolotājas bija Nadja Bulanžē un Luīze Talma. Absolvējusi Hantera koledžu Ņujorkā, iegūstot maģistra grādu ar izcilību kompozīcijā. Kopš 1985.g. ir Starptautisko latviešu jauno mūziķu meistarklašu mākslinieciskā vadītāja Kanādā (3) un Latvijā (10). Kopš 1989.g. viņas mūzika ir daudzu latviešu mākslinieku repertuārā. D.Aperāne ir PBLA Mūzikas sekcijas direktore un Latviešu Kultūras asociācijas *TILTS* Mūzikas sekcijas vadītāja. Mūzikas kritiķe laikrakstā *LAIKS*. Kopš 2007.gada ir mūzikas skolotāja Kvēkera Ridža Skolā Ņujorkā, ASV. Saņēmusi Triju Zvaigžņu ordeni (2001) no Latvijas valdības un citus apbalvojumus. Dace Aperāne ir Latvijas Komponistu savienības un Kanādas Mūzikas centra biedre. Vairāk lasiet www.lmic.lv

MUZIKĀLIE VĀRTI

Starpdisciplinārās aktivitātes mūzikas nodarbībās

Pirmā daļa: Vārdi kā muzikālie vārti

„Kur vārdi beidzas, tur sākas dziesma, prāta gaviļiem izlaužoties tālāk balsī.”

Sv. Akvīnas Toms

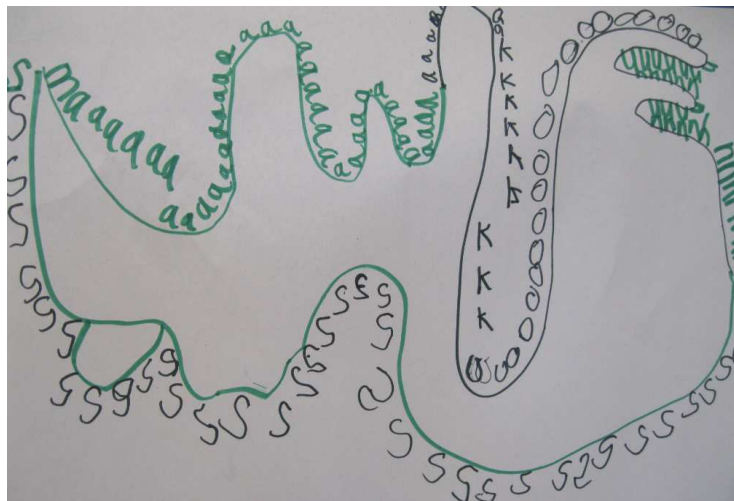
Mācīšanas procesā mūzikas nodarbībās ar jaunāko klašu skolēniem, kur katram ir citādāks mācīšanās stils vai inteliģences pakāpe, es esmu atklājusi, ka noteiktas darbības, kas saistītas ar vārdiem, attēliem, žestiem un skaņām var ievērojami veicināt skolēnu izpratni par dažādiem mūzikas elementiem un palīdzēt viņiem kļūt par aktīvākiem klausītājiem un mūzikas izpildītājiem. Lai izraisītu šīs darbības, bieži vien viens vārds, attēls, žests vai skaņa spēj kalpot kā "vārti", lai palīdzētu bērniem tēlainā un domas rosinošā veidā atklāt un izpētīt mūzikas un starpdisciplīnu jēdzienus.

Esmu konstatējusi, ka avoti šiem *vārtiem* var būt gan muzikāli, gan arī nesaistīti ar mūziku. *Vārtus* var iedvesmot ar muzikālo partitūru palīdzību, vai arī tie paši iedvesmo radīt muzikālo partitūru, kā arī tie veidojas kā asociācijas ar muzikālo partitūru. Galu galā, *vārtus* var izvēlēties vai izveidot paši audzēkņi. Ja norisinās šāda augsta līmeņa radošā darbība vai kritiskā domāšana, mana loma kā skolotājam ir darboties skolēnu mācīšanās vidē galvenokārt tikai kā konsultantam vai novērotājam.

Šī raksta pirmajā daļā – „**Vārdi kā muzikālie vārti**”, es aprakstīšu trīs dažādas aktivitātes, kā pielietot runāto un rakstīto vārdu kā galvenos *vārtus* muzikālajai izpētei.

Pirmā aktivitāte – „Mākoņi” tiks apskatīta vairākās detaļās kā sekojošas divas darbības. „Mākoņu” un citu aktivitāšu apraksts parāda aptuvenu to saturu un īstenošanu, kas var tikt brīvi attīstīts un mainīts.

Mākoņi

Zīmējums – kontūra vārdam *mākonis* latv. val.

atsevišķām kartītēm, ko izmanto bērni. Var pamudināt skolēnus, lai viņi izpētī vārda „mākonis” tulkojumus dažādās valodās arī mājās kopā ar saviem vecākiem un pēc tam dalās ar saviem atklājumiem klasē. Tādā veidā, var pievienot jaunus vārdus jau esošajam sarakstam vai "Vārdu tāfelei", ko sagādā skolotāja.

Vārti šai darbībai ir būtībā viens vārds, kas ar savu tembru un izrunas veidu ieved bērnu dažāda augstuma skaņu vai melodiskās kontūras zīmējuma skaniskajā vidē, ko viņš vai viņa var gan radīt, gan izpildīt.

Bērnā vārda skanējums svešvalodā bieži vien visā izpētes procesā kopumā piešķir noslēpumainības un brīnuma auru. Vārda "mākonis" sarakstā varētu iekļaut: *nube* (spāniski), *mākonis* (latviski), *ulap* (Filipīnu val.), *pilvi* (somiski), *awan* (indonēziešu val.), *nuage* (franciski), *molnet* (kurdu) un citus.

Pēc tam, kad bērni ir iepazīstināti ar katra vārda skanējumu, skolotājs var lūgt brīvprātīgo, kas parādītu galvenās „mākoņu”

Zīmējot vārdu *mākonis* spāņu valodā "nube".

darbības sastāvdaļas, pirmkārt, izvēloties vienu vārdu, tad to skaidri noskandēt. Kad tas paveikts, skolēns var izvēlēties marķētāju vai pasteļa krītiņu un sākt izrunāt vārda pirmo zilbi, vienlaicīgi velkot līniju, kas atbilst viņa balss skaņu augstuma kontūrai. Kad līnija ir uzzīmēta, skolēns var teikt zilbi vēlreiz, bet tagad blakus novilktajai līnijai pierakstīt izdziedātos vārda burtus.

Nākamo soli šajā aktivitātē veido skolēna sekošana kontūras līnijai un ieklausīšanās, kā skan burti, ko viņš bija uzrakstījis. Pēc tam viņš var izsekot kontūrai kopā ar partneri vai grupā ar vairākiem bērniem, skandējot burtu skaņas vismaz trīs reizes, ar vai bez roku kustībām, kas atspoguļotu kontūrlīnijas formu. Lai turpinātu šīs darbības demonstrēšanu, var tikt uzaicināts cits brīvprātīgais atkārtot to pašu darbību kopumu, bet ar otru atlikušo zilbi no attiecīgā vārda; ja vārdam ir vairāk nekā divas zilbes, tad attiecīgi varētu būt iesaistīti vairāk skolēnu.

Kad audzēkņi ir pabeiguši savu burtu un kontūrlīniju zīmēšanu, viņus var uzaicināt pārdomāt līdzības un atšķirības starp attiecīgo līniju formām, burtu izmēriem un krāsām. Viņus var arī lūgt padomāt par iespējamajām sakarībām starp burtu izmēriem un to izrunāšanas dinamisko līmeni, sakarību starp burtu krāsu vai faktūru un to skanējuma tembrālajām īpašībām.

Burtu skaņu izrunāšana, papildinot ar roku kustībām

Lielākā daļa bērnu katrā ziņā aizrautīgi sekos savām uzzīmētajām kontūrām un klausīsies, kā viņu balsis paceļas augšā un nolaižas lejā. Pēc savu un citu klases biedru melodisko kontūru saskatīšanas, saklausīšanas un atskaņošanas, skolēniem attīstīsies spēja novērtēt melodisko zīmējumu lielo daudzveidību un spēja ar savām balsīm tos attēlot – gan ar *melismiem*, *legato* veidā, vai atdalīti – kā *staccato*. Lai padziļinātu šo pieredzi, skolēniem var dot iespēju pārnest savas kontūras uz Orfa instrumentiem, klavierēm, vai arī virtuālajiem mūzikas instrumentiem, piemēram, izmantojot amerikāņu komponista Harija Parča (*Harry Partch*) radītos elektroniskā formāta instrumentus.

Šī procesa laikā var ierosināt skolēniem apskatīt savus darbus kā muzikālas kompozīcijas. Turklāt, varētu salīdzināt, kā izskatās vārda *mākonis* skaņu netradicionālais pieraksts vai grafiskais zīmējums salīdzinājumā ar to, kā šī muzikālā partitūra veidota tradicionālajā notācijā. Skolotājs var arī iepazīstināt skolēnus ar populārām melodijām, kas atspoguļo dažas galvenās melodiskās kontūras.

Kā papildinājums: Kloda Debisī skaņdarba *Mākoņi* abas galvenās tēmas vai visu partitūru var klausīties pa maziem posmiņiem, ar vai bez horeogrāfiskām kustībām, kurās var izmantot šalles un mazus sitamos instrumentus. Var arī mācīt dziesmas par mākoņiem; var kādā īpaši paredzētā vietā vai visur klasē izvietot mākslas darbus vai fotogrāfijas, kuros attēloti dažādu veidu mākoņi. Šīs aktivitātes var padziļināt arī dzejoļi par mākoņiem, pievienojot tiem kādu dramaturģisku situāciju un kustības, piemēram, pantam no Friča Bārdas dzejoļa *Bērzi*:

*Vēl puķu dvēseles viegli
pa baltajiem mākoņiem līgo
un pieauž ar ziedoņa ilgām
debesi bezgalīgo.*

Šīm aktivitātēm var izmantot vēl daudzus citus vārdus vairākās valodās, kas ataino dažādas dabīgas vai cilvēka radītas lietas, piemēram, "zieds", "koks", "putns", "ēka", "ceļš", "auto" – iespējas ir neierobežotas. Īpaši šai darbībai varētu būt piemēroti arī vārdi "klints" vai "akmens".

Zīmējot vārdu *mākonis* indonēziešu val..– “awan”

Otrā aktivitāte - Vārdu skaņu plakāti

Vēl viens veids, kā var izmantot atsevišķus vārdus vai frāzes kā *vārtus*, ir rosināt skolēnus izveidot "Vārdu skaņu plakātus" par kādu tēmu, izmantojot dažāda lieluma burtus un to dizainu; tad varētu uzsākt runātas un dziedātas improvizācijas dažādās dinamiskajās gradācijās, dažādos tempos un ar dažādiem ritmiskajiem akcentiem. Pēc tam, kad bērni ir izveidojuši savus plakātus vai nu kā zīmējumus, gleznas vai kolāžu stilā, viņi var atskaņot savus vārdus, vokalizējot vārdu skaņas, un sava dziedājuma izpildīšanai pievienot ķermeņa perkusijas (plaukšķināšanu, kladzināšanu, kāju piesišanu utt.). Lai palielinātu viņu izpratni par muzikālajām faktūrām, var tikt pievienoti arī nelieli sitamie instrumenti. Šī darbība īpaši ieteicama bērniem vecumā no septiņiem līdz astoņiem gadiem. Šai aktivitātei var sekmīgi izmantot mūziku ar dinamiskiem kontrastiem, akcentiem un mainīgiem metriem.

Trešā aktivitāte – Muzikālās haikas

Haiku forma darbojas kā brīnišķīgi *vārti* nodarbībās ar vecākiem bērniem, un attiecas uz muzikālajām improvizācijām, kuru pamatā ir dzeja. Sadaļā "Muzikālās haikas" skolēni, jo īpaši astoņu līdz deviņu gadus vecumā, tiek aicināti improvizēt melodijas, izmantojot pentatonikas skaņkārtu (uz Orfa instrumenta vai klavierēm) un improvizēt ritmus uz nelieliem sitamajiem instrumentiem. Haiku improvizēšana balstās uz to, ka tās var būt gan vai nu pašu audzēkņu sacerētas vai kāda tradicionālā haika.

Šeit kopīgi sadarbojas divi audzēkņi: vispirms katrs atsevišķi lasa savu haiku, un tad kopā nolemj, kuras divas dzejas rindas viņi muzikāli ilustrēs ar īsu melodisku pentatonisku improvizāciju, bet kuru vienu haikas rindiņu viņi ilustrēs ar ritmisku improvizāciju uz mazajiem sitaminstrumentiem.

Eksperimentējot ar savām melodiskajām improvizācijām, audzēkņiem jājautā, vai viņi izprot, kādā veidā viņi improvizē melodiju – vai tie būtībā ir pakāpeniski soļi, vai melodijas kustība „augšup un lejup”, vai melodija veidojas no atkārtotiem toņiem, vai melodijā izmantoti „turp un atpakaļ” (zigzagveida) lēcieni.

Šī aktivitāte palīdz skolēniem attīstīt savu iztēli ļoti īsos, koncentrētos dzejas un mūzikas apjomos. To darot, tiek rosināta padziļināta skolēnu domāšana par dzejas tēlu vai noskaņu, jo jāizmanto ierobežots skaits toņu un tembru, un tos muzikāli jāinterpretē.

Atskaņojot savu muzikālo haiku, ir svarīgi, lai bērni to darītu pilnīgā klusumā, vai, kā man patīk atgādināt viņiem, "baltajā telpā." Tas palīdz viņiem rūpīgi ieklausīties katrā skaņā, it kā tā būtu tikai viena no septiņpadsmit haiku zilbēm vai viens otas triepiens uz sarullētās baltā papīra lapas. Kopumā, muzikālās haikas ir aktivitāte, kas palīdz attīstīt bērna jūtīgumu pret skaņas augstumu un tembru, viņa muzikālo dzirdi.

Iedvesmu iepriekšminētajām aktivitātēm man sagādāja mani audzēkņi, kā arī *R. Murray Schafer* rakstītais viņa grāmatā *Kad vārdi dzied* ("When Words Sing"; Berandol Music, 1970) un *Hajo Duchting's* grāmata par *Paul Klee Zīmējot mūziku* ("Painting Music"; Prestel Verlag, 1997). Saistībā ar "mākoņiem", par Harija Parča mūzikas instrumentiem un to virtuālo spēlēšanu var uzzināt šai vietnē:

http://musicmavericks.publicradio.org/features/feature_partch.html#

Ja vārdu „mākoņi” aizstājam ar vārdu „akmens”, tad ļoti vērtīgs resurss būtu Reja Kasa (*Ray Kass*) grāmata "The Sight of Silence – *John Cage's Complete Watercolors*" (Taubman Museum of Art and the National Academy Museum, 2011).

Šī apraksta otrajā daļā, kas tiks publicēts žurnāla nākamajā numurā, es stāstīšu, kā par muzikālajiem vārtiem var izmantot attēlus.

(*Tulkojusi Gunta Melbārde*)

Hanss Ēriks Dekerts, čellists (dz. 1927.g. Hamburgā), 1978.gadā dibinājis ESTA Dānijas sekciju un ir tās Goda prezidents, kā arī Čella Akadēmijas vadītājs. Viņš arī turpina pedagoģisko darbību *Freie Musikschule* Hamburgā.

H.Ē. Dekerts vada dažādus mūzikas seminārus: Čella Meistarklases Steinfeldā / Vācija, Čella Bēnu nometnes pie viņa mājās, orķestra un kameramūzikas meistardarbnīcu Alsbahā /Vācija, Jindrichuvā-Hradekā / Čehijas Republikā un daudzus citus.

Viņa pedagoģiskās darbības galvenās tēzes:

- individuālā muzikālā pieredze katram cilvēkam veido īpašu fenomenu – klausīties ar sirdi;
- kopīgā muzikālā pieredze pamatojas uz došanu un ņemšanu – klausīties citus;
- mācību procesā attīstās neatkarība – katrs mūziķis mācās kļūt par savu paša skolotāju.

Vairāk: www.hedmusic.net un arī www.cellifamily.com

Kamermuzicēšanas likumi

Daži ieteikumi kopāmuzicēšanas apgūšanai

Muzikālā apguve nozīmē *padarīt par savu īpašumu*, saplūstot ar skaņdarbu vienā veselumā. Tā ir *saistība* ar visu, kas skan! Mūzika vairs neatrodas ārpus manis. Es pats kļūstu par intervālu, par tēmu, par ritmu un harmoniju. Skaists tonis vien vēl nav nekas. Tonis iezīmē iekšējo plūsmu, kas nemitīgi savieno pagātni ar nākotni. „Tonis ir tā ēsma, aiz kuras var atklāties patiesība” (*Sergiu Celibidache*). Kā tam būtu jāskan? Tā, kā tam jāskan!

Partitūras studēšana. Sadalīšana taktu periodos. Visbiežāk izejas punkts ir četrus taktu periodi.

Ritms. Kamermūzikā *obligāti* jāievēro *kopīgais ritms*. Kolektīvais (kopīgais) ritms rodas no atsevišķo balsu ritmu sazobes. Poliritmijā ir noderīgi kopīgie „satikšanās punkti“. Jebkuras ritmiskās apguves elementārais nosacījums: izvēlētais pulsācijas *sadalīšana vienādās daļās* (divdaļīga, trīsdalīga, četrdaļīga, piecdaļīga, sešdaļīga, septiņdaļīga, astoņdaļīga, deviņdaļīga). Katru iedalījumu ir jāizjūt kā grupu kopsakarībā, kā *identitāti*.

Intonācija. Katras attiecīgās tonalitātes apzināšanās kā *priekšnosacījums* intonācijai. Melodiskā dimensija: *pakāpju apzināšanās* (pamattonis, sekunda, terca, kvarta, kvinta, seksta

vai septīma). *Ievadtoņu atpazīšana* (pakārtošana atiecīgās tonalitātes pakāpei, piem., *fa# Do* mažorā ved uz 5.pakāpi *sol*; savukārt *solb Do* mažorā ved uz 4.pakāpi *fa*). Harmoniskā dimensija: *akorda atpazīšana*. Pēc vajadzības akorda uzbūvēšana no, piem., pamattoņa ar noslēdzošo kvintu, tercū un iespējamām sekojošām disonējošām pakāpēm (izņēmums: ja tiek izmantotas tukšās stīgas, tad vienmēr būtu jāvadās attiecīgi pēc tām).

Karkasu veidojošo balsu uzstādīšana. „Aiz“ pasāžas skaņām kā „sarkanam pavedienam“ jābūt saklausāmam melodijas *ekstraktam*. Jānosaka akorda *kodols* (piem., ērģelpunkti; jāizlaiž harmonijai „nepiederoši“ toņi vai to papildinājumi). Būtu jābūt skaidrībā par katras ritmiskās norises galvenajiem nesošajiem elementiem (attiecinot uz pārskatāmu kopsakarību).

Vienkāršošana grūtību gadījumā. *Noteikt prioritātes:* melodiskā ziņā – ar pamattoņu palīdzību (piem., bez atvasinājumiem), ritmiskā ziņā – pārvēršot viegli apgūstamās vienībās (piem., bez sinkopēm vai ātrajās pasāžās spēlējot tikai katras grupas pirmo noti).

Eifoniskais centrs. *Sniedz izšķirošu palīdzību, apgūstot grūti saklausāmus procesus.* Izmantot eifonisko centru nozīmē uz laiku pārvietot problemātisku vietu uz turieni, kur mūsu uztveršanas spējas ir optimālas: melodiju no 4.oktāvas vai kontroktāvas pārnest uz mūsu dzirdes uztveres zonas vidu (aptuveni starp *do* mazajā oktāvā un *do* 2. oktāvā). Tālu vienu no otras esošās harmonijas skaņas var tikt atskaņotas un analizētas, savienojot tās *šaurā salikumā* mūsu dzirdes uztveres zonas vidū. *Presto*, tāpat *Adagio* vispirms jāspēlē *Andante*. *Fortissimo* vai *pianissimo* jāvingrinās kā *mezzoforte*.

Vingrinājumi, kas atvasināti no problēmām. Pastāvīga gatavība atbilstoši katrai no tām spontāni ieviest *elementāras etīdes-vingrinājumus*, kas sekmē attiecīgo muzikālo vai tehnisko problēmu risināšanu. Katrs skaņdarbs satur šai ziņā bagātīgas iespējas.

(Tulkojusi Gunta Melbārde)

MŪSU PIEREDZE

Gunta Melbārde, pianiste,

Jāzepa Mediņa Rīgas 1. mūzikas skolas klavierspēles un kameransambļu skolotāja. Absolvējusi Ļeņingradas Valsts konservatoriju (Petrozavodskas filiālē). Pedagoģijas zinātņu maģistra grāds (Latvijas Universitātē). Starptautiskā bērnu un jauniešu kameransambļu festivāla – konkursa *Muzicējam kopā ar draugiem* mākslinieciskā vadītāja, Atbalsta fonda dibinātāja. Vairāku jaunajiem pianistiem un kamermūziķiem veltītu krājumu autore. *E-žurnāla kameransambļu skolotājiem* redaktore.

Festivāla – konkursa „Muzicējam kopā ar draugiem” jubilejas sakarā

Uzstāšanās ECMTA kongresā Tallinā, 2012.gada 4.maijā

Man ir prieks par iespēju uzstāties tieši šodien, kad mēs Latvijā svinam savas neatkarības atjaunošanas svētkus. Tas ir zīmīgi arī attiecībā uz muzikālo izglītību – mēs vairs neesam tik atkarīgi no centralizācijas un esam brīvi savā izvēlē.

... Un tā mēs atklājām citu, labāku kalnu, uz kura virsotnēm tiekties. Tā ir kamermuzicēšana. Pirms 10 gadiem Latvijā tika dibināts Starptautiskais bērnu un jauniešu kameransambļu festivāls – konkurss *Muzicējam kopā ar draugiem*. Pirmajos gados, kad manai skolai (Jāzepa Mediņa Rīgas 1.mūzikas skola) vēl nebija tik lielisku telpu kā tagad šāda mēroga pasākumam, festivāli notika katru reizi kādā citā skaistā Latvija mazpilsētā.

Mūsu festivāla – konkursa norises struktūra ir samērā vienkārša. Tie ir kamermuzicēšanas svētki trīs dienu garumā, mācību gada nogalē, jaukajā cerīgziedu laikā. 1.dienā – dalībnieku ierašanās un mēģinājumi; vakarā svētbriādis un Festivāla ieskaņu koncerts kādā no baznīcām, kurā muzicē pedagogi un žūrijas locekļi; 2.dienā – konkurss; vakarā *ballīte*; 3.dienā – pedagogu tikšanās ar žūriju – viedokļi, ieteikumi, vērtējumi, domu apmaiņa (bērni un vecāki šajā laikā dodas ekskursijā pa Vecrīgu un jūgendstila ielām); tad koncerts Botāniskajā dārzā; pievakarē – laureātu koncerts un apbalvošana.

Pa šiem gadiem ir mainījies konkursa Nolikums: sākotnēji repertuārā bija tikai 2 dažādu laikmetu un rakstura skaņdarbi; ansambļi uzstājās tikai 3 vecuma kategorijās. Šobrīd ir 3 grupas pēc instrumentu sastāva (dueti ar klavierēm; trio un lielāki klasiskie sastāvi ar klavierēm; netradicionāli sastāvi gan ar, gan bez klavierēm). Ir 5 vecuma kategorijas.

Repertuārā – 3 skaņdarbi: 1 no tiem jābūt lielajai formai, 1 – pēc izvēles, 1 – obligātais mūsdienu latviešu komponista skaņdarbs.

Dalībnieku skaits parasti nepārsniedz 150 (35-50 ansambļi). Ģeogrāfiskā ziņā bez Latvijas mūzikas skolu audzēkņiem piedalās arī kameransambļi no Lietuvas, Igaunijas, Somijas, Polijas, dažreiz no Krievijas. Žūrija – starptautiska (priekšsēdētāja visus 10 gadus ir Jāz. Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas kameransambļa katedras vadītāja profesore Gunta Sproģe; žūrijas locekļi: gan profesors Evans Rotšteins, pārstāvot ECMTA, gan profesori no Lietuvas, Igaunijas, Somijas un dažus gadus arī no Krievijas). Konkursā pēc 25 ballu sistēmas tiek vērtēta ansambļa izjūta, emocionalitāte, teksta precizitāte, intonācija, tehniskais līmenis, artistiskums un skatuves kultūra.

Šis gads mūsu festivālam ir jubilejas gads. Tagad, atskatoties uz aizritējušo periodu, pienācis laiks pārdomāt un izvērtēt – ko mēs kopīgi esam ieguvuši (audzēkņi, skolotāji, vecāki, publika). Tāpat ir laiks apzināt diskutējamus jautājumus un ir vērts uzzināt – ar ko un vai mēs atšķiramies no citiem šāda veida festivāliem.

Par ieguvumiem. Tie, savstarpēji savijoties, viens otru papildinot, iespaidojot un bagātinot, veido savdabīgu tīklu.

1. Profesionālie ieguvumi:

- Veidojas aktīvi muzicējoša muzikālā vide, kad plecu pie pleca kopā muzicē gan audzēkņi, gan skolotāji: konkursā, festivāla koncertos, meistarklasēs; aktivizējusies patiesa interese klausīties vienam otru, citus ansambļus, savus un citus skolotājus; draudzīgā sadarbībā, kas ir kamermuzicēšanas pamatā, šeit apvienojas visi līmeņi;

- Pateicoties šim festivālam – konkursam, tā panākumiem, popularitātei un starptautiskajai rezonansei, mācību priekšmetu „Kameransambļis” vairākās Latvijas mūzikas skolās pakāpeniski sāk ieviest arī 1.-8.klasēs (iepriekš to mācījās tikai no 8.klases), galvenokārt kā izvēles priekšmetu, izstrādājot programmu, ieteicamo repertuāru u.tml.;

- Progresīvākie un tālredzīgākie skolu vadītāji atrod iespējas skolotājiem – bērnu kamermuzicēšanas entuziastiem šīs stundas apmaksāt no budžeta līdzekļiem (lai gan dažviet joprojām tas tā nav);

- Iespējams, ka iedvesmojoties no mūsu festivāla – konkursa parauga, Latvijā (Mārupē un Daugavpilī) ir izveidojušies vēl 2 jauni jaunatnes kamermūzikas festivāli;
- Meklējot saviem audzēkņiem piemērotu un augstvērtīgu repertuāru, parādās skolotāju pedagoģiskā meistarība, prasme „atšķirt graudus no pelavām”; viņi paši mācās no saviem audzēkņiem un kolēģiem, atrodot īpašus metodiskus paņēmienus kamermuzicēšanas pamatu apguvē;
- Pēc konkursa mēs bieži apmaināmies ar notīm ar citu skolu un valstu kolēģiem; tas ir vistiešākais ieguvums repertuāra bagātināšanā nākotnei;
- Festivālā un konkursā piedalās arī netradicionālu sastāvu kameransambļi, kuriem grūti atrast oriģinālus skaņdarbus; tas skolotāji paši aranžē, apgūstot jaunas prasmes.

2. Muzikālie ieguvumi:

- Mēs esam iepazinuši daudz jaunas mūzikas, kura uz lielās skatuves praktiski netiek atskaņota. Tā ir kā paralēlā pasaule. Taču muzikālo kvalitāšu ziņā tā ir ne mazāk saturīga un vērtīga. Dzirdam slavenu komponistu retāk spēlētus skaņdarbus, kā arī iepazīstam agrāku gadsimtu komponistus, kuru vārdi mums līdz šim bijuši sveši.
- Festivāls – konkurss ir tā vieta, kur mēs dzirdam arī citu valstu mūsdienu kamermūzikas repertuāru, kas komponēts tieši bērniem un jauniešiem
- Pateicoties ieviestajai prasībai atskaņot obligāto latviešu mūsdienu komponista skaņdarbu, aktivizējušies arī jaunie komponisti. Sadarbība ar Latvijas Komponistu savienību šogad vainagojusies ar apgādā *Musica Baltica* izdotiem 20 jaundarbiem bērnu un jauniešu kameransambļiem. To pirmatskaņojums jauno kamermūziķu sniegunā notika 24.martā Rīgā, koncertzālē *Ave Sol*. Kā sveicienu no mums, vēlos uzdāvināt ECMTA šīs 20 burtnīcas.

3. Cilvēciskie ieguvumi

- Var teikt – mums ir izdevies radīt savu īpašu sabiedrību; ir izveidojušies ne vien ciešāki kontakti starp kolēģiem Latvijā un ārvalstīs – tās jau ir īstas brālības un sirsnīgas draudzības saites;
- Mēs esam kļuvuši drosmīgāki, meklējot jaunus ceļus un iespējas; ir atraisījusies skolotāju iniciatīva un augusi pašapziņa;

- Skolotāju attiecības ar audzēkņiem un pašu bērnu starpā ir ieguvušas jaunu kvalitāti: tajās valda cits *gars* – draudzīgas, veselīgas, mīlestības pilnas attiecības, bez skaudības, nenovīdības un sāncensības; mums ir kopīga valoda, kas dara mūs par brāļiem;
- Un pateicoties tam, arī audzēkņu vecāki (radi, draugi, paziņas) aktīvāk iesaistās gan festivāla norisē, gan sagatavošanas periodā un ikdienas mācību darbā.

Šo gadu gaitā ir bijušas arī šaubas un pārdomas, piemēram

- vai konkursu vajag organizēt katru gadu;
- vai nav par augsta prasība iekļaut ansambļa konkursa repertuārā lielo formu un obligāto latviešu mūsdienu skaņdarbu, jo mūzikas skolu programmās kameransamblis nav obligāts, bet tikai izvēles priekšmets;
- vai iepriekšējā gada uzvarētājiem piedalīties atkārtoti tajā pašā vecuma kategorijā;
- pēc diskusijām vienojāmies, ka dueti vērtējami atsevišķi no trio un lielākiem ansambļiem.

Vai un ar ko mūsu festivāls atšķiras no līdzīgiem „brāļiem” citviet – to varbūt pašiem grūti izvērtēt. Atsaucoties uz kolēģes *Daivas Stulgytes* no Kauņas teikto – tā esot īpašā svētku un draudzības atmosfēra, kad ikviens dalībnieks ir laipni sagaidīts, nodrošinot gan labus mēģinājumus, gan uzstāšanās apstākļus, arī dzīvošanu un ēdināšanu.

Kad pēc šīm dienām atgriežamies klasē, kur mūs gaida bērni ar mirdzošām acīm, mums kopīgi ir ko pārrunāt, ko atcerēties. Un ikreiz, un vienmēr – bērni vēlas tūlīt pat kaldināt jaunus plānus, iestudēt jaunus skaņdarbus. Tad mēs izjūtam to laimes dimensiju, ka mums ir draugi, ar ko kopā muzicēt.

NODERĪGA INFORMĀCIJA

Konkursi, festivāli, nošu jaunumi kameramūzikā

<http://ecmta.eu/>

<http://www.ensemble-magazin.de/>

www.staccato-verlag.de

www.hedmusic.net un arī www.cellifamily.com

www.lmic.lv

<http://www.baltaisfligelis.lv/muzika/meistarklases/>

www.korporacija.lv

<http://www.muzikosidejos.lt/>

http://www.incorpore.com.ee/IN_CORPORE_ENG/HOME.html

http://www.dvariono.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=29

<http://www.kaunassonorum.kaunas.lt/article/en/main/menu/home>

<http://www.musicabaltica.com/lv/katalogs/?zanrs=233>

<http://www.mic.lt/en/classical/info/185>

<http://etd.ohiolink.edu/send-pdf.cgi/ANDERSON%20DIANNA.pdf?ucin1085758063>

<http://www.music.indiana.edu/precollege/summer/string/index.shtml>

<http://music.indiana.edu/precollege/year-round/strings/index.shtml>

http://www.estonianmusic.com/index.php?page=35&group_id=62

<http://www.k1mm.kaunas.lm.lt/muzikosmokykla/Renginiai/Renginiai.html>